

Bilaga - Särskild handling

Kommunens utlåtande

Arbetet med översiktsplanen startade med en bred medborgardialog för att samla in synpunkter ur ett större perspektiv. Medborgardialogen sammanställdes till ett utkast till ny översiktsplan. Miljökonsekvensbeskrivning utifrån detta utkast togs fram av Hifab AB och ändringar i planen har därefter skett i dialog med Hifab AB. Revideringar har genomförts löpande genom hela framtagningsprocessen, vilket redogörs för i tabeller nedan.

Planen innebär inga större förändringar för mark- och vattenanvändning mot befintliga planer utan innebär snarare en effektivisering av redan ianspråktaga ytor och ett tydligare ställningstagande kring att samla bebyggelse i tätort med befintlig service. På så vis kan kommunen utvecklas, dess resurser användas på bästa hållbara sätt och miljön tillvaratas. Hänsyn till natur-, kultur- och miljövärden lyfts genom tydligare vägledning och ställningstaganden.

Kommunen bedömer att miljöaspekterna integrerats i planen, att alternativ övervägts och att den sammanfattningsvis bidrar till en positiv utveckling av kommunen.

Hifabs justeringar under ÖP-processen

I tabellen nedan sammanställs de justeringar som gjorts av Hifab AB i miljökonsekvensbeskrivningen under processens gång utifrån inkomna synpunkter.

Remissinstans	Synpunkt/yttrande	Åtgärd/kommentar
Länsstyrelsen	Översiktsplanen innehåller texter om vattenkvalitet och miljökvalitetsnormer och tabell som visar ekologisk status i de större sjöarna och vattendragen i kommunen. Länsstyrelsen vill uppmärksamma på att det finns fler klassade vattenförekomster i kommunen. Det framgår inte av översiktsplanen varför kommunen avgränsat redovisningen till enbart de större vattenförekomsterna. En bedömning behöver	Följande vattenförekomster har lagts till: Stora Sågtjärn, Lilla Le, Sandsjön, Valsebotjärnet, Sämsjön, Enningdalsälven, Gubberödsälven, Stamnåraälven. Dessa bedöms kunna påverkas av föreslagen markanvändning. Tabell 1 har uppdaterats med dessa nya vatten samt en ny kolumn som beskriver ÖP påverkan. Karta i Figur 3 har uppdaterats. Hela kapitel 3.4 Vatten har setts över och justerats.

	<p>göras av vilka vattenförekomster (stora som små) och vars status som kan komma att</p> <p>beröras av översiktsplanens föreslagna mark- och vattenanvändning. Även i</p> <p>miljökonsekvensbeskrivningen har endast större vattenförekomster redovisats.</p>	
Trafikverket	<p>När det gäller förslaget område för handel vid Jordbron, söder om väg 164, pekar Trafikverket på att området kan bidra till att barriärer i</p> <p>samhället skapas. Trafikverket flaggar för trafik- och bullerproblem och kostsamma</p> <p>trafiklösningar. Länsstyrelsen rekommenderar att kommunen i miljöbedömningen övergripande studerar detta.</p>	En övergripande bedömning/analys har lagts till i kapitel 3.3.4 och i kapitel 3.8.4.
DMEK	<p>Regionala och lokala miljömål (3.1.2): LST's senaste uppföljning av miljömålen gjordes hösten 2019 (i MKB'n anges 2018 års uppföljning som den senaste) och där anges att särskilt problematiskt är det att uppnå miljömålen är det för målen Begränsad klimatpåverkan och Ett rikt växt- och djurliv.</p>	Kapitel 3.1.2 har uppdaterats med den senaste miljömålsbedömningen från 2019. Ett stycke som sammanfattar uppföljningen av de 51 regionala tilläggsmålen som gjordes under 2020 har också lagts till.
DMEK	I 3.1.2, beträffande lokala miljömål, bör även kommunens miljöledningsarbete nämnas	Två textstycken om detta har lagts till i kapitel 3.1.3

	<p>liksom arbetet med Hållbarhetskompassen som kommunen tillsammans med övriga tre kommuner inom Dalslands miljö- och energiförbund nu arbetar med. Hållbarhetskompassen tar utgångspunkt i de globala Agenda 2030-målen.</p>	
Privatperson	<p>Sidan 28, punkt 3.5.1 (MKB)</p> <p>" Från den högsta punkten, Orshöjden, som ligger 275 meter över havet, erbjuds milsvid utsikt över berg, skogar, myrar och sjöar."</p> <p>Det är ingen utsikt från Orshöjden och det mytomspunna tornet låg i en hög redan på 70-talet.</p>	<p>Meningen om Orshöjden har tagits bort från kapitel 3.5.1</p>
Privatperson	<p>Punkt 3.5.4 (MKB)</p> <p>" En hållplats för kollektivtrafik vid Tresticklanområdet bedöms vara positivt ur såväl en social som miljömässig aspekt eftersom området på så vis blir tillgängligt för fler människor"</p> <p>Turister förstår inte att de måste förboka bussen som bara går sommartid på beställning. Det går heller ingen buss på helgen åt något håll.</p> <p>Så, buss till turister funkar inte Ed - Nössemark 0630 - 0710 Måste förbeställa en timme innan och går inte in i Nössemark</p>	<p>I ÖP föreslås en ny hållplats vid Tresticklans södra del. Det är denna som avses i MKB:n. Informationen lämnas kvar.</p>

	1320 - 1400 Måste förbeställa en timme innan 1500 - 1545 Måste förbeställa en timme innan Nössemark - Ed Samma här	
Övriga revideringar		
<ul style="list-style-type: none"> • Formalia har granskats generellt. • Sammanfattningen av ÖP i kapitel 1.5 har kortats ner. • Ett nytt stycke 1.5.1 Ändringar LIS-områden har lagts till. • Texter om LIS-områden har setts över generellt i rapporten och justerats efter de ändringar som kommunen gjort kring LIS-områden. • Stycket om kommunens naturvårdsprogram har fått en egen rubrik (3.1.3) för ökad tydlighet. • "Kulturminneslagen" har bytts ut till "Kulturmiljölagen" • Text om "övriga områden" för LIS har strukits. • 1000 tomma hus har ändrats till hundratals tomma hus. • Justering av text för LIS-område Sund. • Information om kommunens kapacitet för VA har tagits bort. • Höjdmeter har justerats från 105 möh. till 105,35 möh. • Formaliagranskning. 		

Kommunens ändringar utifrån MKB under processens gång

I tabellen nedan sammanställs de justeringar som gjorts i översiktsplanen av kommunen under processens gång utifrån MKB:s förslag på åtgärder.

Avsnitt	Förslag i MKB till förebyggande åtgärd/skyddsåtgärd	Genomförd åtgärd/revidering
3.3.5	<ul style="list-style-type: none"> • I samband med kommande detaljplanering och/eller prövning av exploatering i LIS-områden och andra exploateringsområden bör inventeringar genomföras gällande möjlig påverkan på naturvärden. Värdefulla naturmiljöer ska tillgodoses vid exploatering och vid behov skyddas genom exempelvis planbestämmelser. • I samband med fortsatt planering inför exploatering av LIS-områden bör naturvärdesinventeringar göras för att identifiera eventuella förhöjda naturvärden. Genom att detaljerat undersöka områdenas ekologi och funktion kan förutsättningar för att förstärka den gröna infrastrukturen och korridorer mellan olika miljöer skapas. 	<p>Vägledning avsnitt 4.1.4.1 ÖP: Detaljplaner i Dals-Eds kommun ska utgå från gällande mål, planer och strategier.</p> <p>Vägledning LIS: En naturvärdesinventering på förstudenivå behöver göras innan exploatering.</p>

	<p>Särskilt utpekade naturmiljöer som förekommer inom föreslagna LIS-områden ska värnas i samband med den fortsatta planeringsprocessen genom exempelvis planbestämmelser.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Utpekande av nya LIS-områden inom riksintressen för naturvård och friluftsliv bör ske med stor restriktivitet. För att begränsa påverkan på riksintressen bör kommunen inte utse LIS-områden för bostadsbebyggelse i delar av riksintressen som idag inte är bebyggda. Biotoper som har koppling till de värden som ligger till grund för riksintresset bör också undantas. ● Det är viktigt att hänsyn tas till kommunens egna grönområden och potentiella grönområden i den fortsatta planeringen för bebyggelse. Genom god kännedom och planering kan förutsättningar för växter och djur på kommunalägd tätortsnära mark förbättras. Kommunen kan även inventera områden som är lämpliga för bildande av naturreservat. ● Kommunen bör uppmuntra och stödja skogs- och jordbruket i att iakttäta större miljöhänsyn och långsiktighet för att minimera, och helst reparera, de negativa effekter som näringarna medför för biologisk mångfald och naturvärden. Åtgärder som syftar till att bevara lövskogar, gammal skog, hag- och ängsmarker samt ett varierat och öppet landskap bör premieras. 	<p>Inga nya LIS-områden pekas ut i ÖP utan enbart justering av gamla samt borttagande av Stamnåra pga naturvärden.</p> <p>Åtgärd 4.5: Friluftsplän Grönområde med ställningstagande och vägledning lyfts i ÖP avsnitt 4.6.1.</p> <p>Åtgärd 4.1: Aktivt deltagande i nätverkför hållbar markanvändning.</p>
3.4.5	<ul style="list-style-type: none"> ● I samband med fortsatt planering inför exploatering av LIS-områden och byggnation i vattennära lägen behöver påverkan på gällande miljö kvalitetsnormer för berörda vattenförekomster bedömas och tillgodoses. ● I samband med fortsatt planering inför exploatering av LIS-områden bör naturvärdesinventeringar göras för att identifiera eventuella förhöjda naturvärden. ● I samband med fortsatt planering av föreslagna LIS-områden måste ett ökat behov av vattenanläggningar i anslutning till bostadsområden, fritidsbyar och campingområden beaktas och planeras för, så att de lämpligaste platserna för detta hittas. Lämpligheten utifrån hänsyn till vattenbrynets ekologiska funktioner, vattenområdenas känslighet med flera 	<p>Vägledning avsnitt 4.1.4.1 ÖP: Vid detaljplanering eller bygglovsprövning utanför detaljplanelagt område bör en miljöbedömning/utredning göras där MKN för berörda vattenförekomster analyseras och beaktas.</p> <p>Vägledning LIS: LIS-områden bör inventeras avseende grön infrastruktur, arter skyddade enligt artskyddsförordningen och biotopskyddade objekt. Genom att mer detaljerat undersöka områdenas ekologi och funktion kan förutsättningar för att förstärka</p>

	<p>aspekter ska också bedömas.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● I samband med exploaterings bör krav ställas på bra och långsiktigt hållbara lösningar för vatten och avlopp. ● Kommunen bör uppmuntra och stödja skogs- och jordbruket i att iaktta större miljöhänsyn och långsiktighet för att minimera, och helst reparera, de negativa effekter som näringarna medför för kommunens vatten genom näringsläckage och utsläpp. Åtgärder som syftar till att bevara områden som är viktiga för vattenmiljön, som till exempel kantzoner och lövskogar, bör främjas. ● Kommunen bör konkretisera sin ambition om att minska det rörliga friluftslivets påverkan på kommunens vatten. ● Skyfallskarteringar för områden med hög risk för översvämningar bör göras. 	<p>den gröna infrastrukturen och korridorer mellan olika miljöer skapas. Särskilt utpekade naturmiljöer som förekommer inom föreslagna LIS-områden ska värnas i samband med den fortsatta planeringsprocessen genom exempelvis planbestämmelser eller andra åtgärder.</p> <p>En naturvärdesinventering på förstudenivå behöver göras innan exploatering.</p> <p>I de fall det finns indikationer på förhöjda naturvärden ska fältstudie göras.</p> <p>I samband med exploatering bör krav ställas på bra och långsiktigt hållbara lösningar för vatten och avlopp.</p> <p>Åtgärd 4:5 och 4.7: Friluftplan och klimatanpassningsplan</p>
3.5.5	<ul style="list-style-type: none"> ● I samband med fortsatt planering av LIS-områden bör allemansrättsligt tillgängliga stråk och passager tydliggöras så att åtkomsten för allmänheten till området närmast vattnet säkerställs liksom möjligheten att ta sig mellan allemansrättsligt tillgängliga områden. ● Vid en exploatering av Skansen och Timmerdalen-Bergslätt kan vandringsleder komma att påverkas. Dessa bör kompenseras så att möjligheten till bostadsnära rekreation inte försämras. ● Nedskräpning kan till viss del förebyggas genom återkommande städning av välbesökta områden. Människor tenderar att skräpa ner mindre om det är rent. ● En dialog mellan boende, markägare, Skogsstyrelsen och kommunen kan eventuellt bidra till en skogsskötsel med ökad hänsyn till friluftslivet. 	<p>LIS-plan: Möjligheterna till fri passage längs stranden har studerats i samtliga områden och redovisas i områdesbeskrivningarna under rubriken "Fria stränder". En fri passage betyder att allmänheten ska kunna röra sig längs strandlinjen utan att känna sig avhållen av den nya bebyggelsen. Fria passager är också av stor vikt för djur- och växtlivet.</p> <p>Åtgärd 4.18 och 4.19: Naturvårdskort och återkommande hålla-rent-kampanjer</p>
3.6.5	<ul style="list-style-type: none"> ● Påverkan på landskapsbilden kan minska genom att byggnader utformas med material och färger som smälter in i det omgivande landskapet. ● Samband mellan kulturhistoriska lämningar i 	<p>Vägledning avsnitt 5.1.2 ÖP: Påverkan på landskapsbilden kan minska genom att byggnader uormas med material och färger som</p>

	<p>landskapet ska beaktas och stärkas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fornlämningar omfattas av kulturmiljölagen och åtgärder som medför att fornlämningar påverkas måste prövas enligt gällande bestämmelser. 	<p>smälter in i det omgivande landskapet. Kulturhistoriskt relevanta byggnader och platser ska framhävas.</p> <p>Åtgärd 4.8: Kulturmiljöprogram</p>
3.7.5	<ul style="list-style-type: none"> • Kommunen bör skynda på uppdateringen av den kommunala energi- och klimatstrategin inklusive framtagandet av nya, mer ambitiösa, energi- och klimatmål samt handlingsplaner, eftersom kommunens energi- och klimatstrategi endast sträcker sig fram till år 2020. • Kommunen bör initiera en dialog med mark- och skogsägare kring klimatsmart skogsbruk samt åtgärder för klimatanpassning. • En kommunal klimatanpassningsplan bör tas fram, eventuellt i samverkan med grannkommuner. Planen bör innehålla en analys över lokala effekter av ett förändrat klimat för de kommande 100 åren samt hur väl rustad kommunen är för att stå emot nya mer extrema vädersituationer. Strategier och förslag bör tas fram för hur kommunen i sin fysiska planering kan hantera samt undvika och/eller minimera klimatförändringens effekter och ökade risker för översvämningar, ras, erosion, torka och bränder. • Kommunen bör inventera och ta lärdom av innovationsprojekt kring digitalisering och hållbarhet som redan pågår i Sverige och utomlands. Många lösningar har passerat innovationsstadiet och det finns således god möjlighet att hitta bra och relevanta exempel. 	<p>Åtgärd 4.23: Energi- och klimatplan på kort sikt.</p> <p>Åtgärd 4.1: Aktivt deltagande i nätverk för hållbar markanvändning.</p> <p>Åtgärd 4.7: Klimatanpassningsplan.</p> <p>Åtgärd 2.2, 2.3 och 4.14: Underlätta för civilengagemang, tillgängliggöra kommunal service via digitalisering och turistinformatio.</p>
3.8.5	<ul style="list-style-type: none"> • En kommunal klimatanpassningsplan bör tas fram, eventuellt i samverkan med grannkommuner. Planen bör innehålla en analys över lokala effekter av ett förändrat klimat för de kommande 100 åren samt hur väl rustad kommunen är för att stå emot nya mer extrema vädersituationer. Strategier och förslag bör tas fram för hur kommunen i sin fysiska planering kan hantera samt undvika och/eller minimera klimatförändringens effekter och ökade risker för översvämningar, ras, erosion, torka och bränder. • Kommunen bör initiera en dialog med jord- och skogsbrukare kring åtgärder för 	<p>Åtgärd 4.7: Klimatanpassningsplan.</p> <p>Åtgärd 4.1: Aktivt deltagande i nätverk för hållbar</p>

	klimateanpassning.	markanvändning.
3.9.5	<ul style="list-style-type: none"> Med tanke på kommunens ställningstagande kring brytning av mineralfyndigheten vid sjön Grann bör kommunen bevaka den generella utvecklingen som sker gällande exploateringsintressen av grus och mineraler. Intresset för mineralutvinning kan tänkas öka i en framtid där allt mer blir elektrifierat vilket ökar samhällets behov av metaller. 	<p>Kommunen har i dagsläget ett överskott av energiproduktion genom vindkraftverk, vilket täcker ökat elbehov.</p> <p>Kommunen kommer fortsatt bevaka samhällets behov av metaller.</p>
3.10.5	<ul style="list-style-type: none"> I samband med kommande detaljplanering och/eller bygglovsansökningar bör miljöbedömningar/utredningar genomföras gällande möjlig påverkan på naturvärden så att en god hushållning med mark och vatten främjas. Kommunen bör uppmuntra och stödja skogs- och jordbruket i att iaktta större miljöhänsyn och långsiktighet för att minimera och helst reparera de negativa effekter som näringarna medför för kommunens mark och vatten. Med tanke på kommunens ställningstagande kring brytning av mineralfyndigheten vid sjön Grann bör kommunen bevaka den generella utvecklingen som sker gällande exploateringsintressen av grus och mineraler. Intresset för mineralutvinning kan tänkas öka i en framtid där allt mer blir elektrifierat vilket ökar samhällets behov av metaller. 	<p>Vägledning avsnitt 4.1.4.1 ÖP: Detaljplaner i Dals-Eds kommun ska utgå från gällande mål, planer och strategier. Vid en ny sammanhållen bebyggelse, som har omgivningspåverkan, ska markens lämplighet prövas och uormningen av bebyggelsen beskrivas i en detaljplan.</p> <p>Åtgärd 4.1: Aktivt deltagande i nätverk för hållbar markanvändning.</p> <p>Kommunen har i dagsläget ett överskott av energiproduktion genom vindkraftverk, vilket täcker ökat elbehov.</p> <p>Kommunen kommer fortsatt bevaka samhällets behov av metaller.</p>

Hifab AB:s samlade bedömning i MKB av översiktsplanen

Översiktsplanen bedöms i MKB sammantaget ge positiva konsekvenser för miljöaspekterna.

Ett antagande av översiktsplanen innebär i huvudsak att ny bebyggelse medges genom en effektivisering och förtätning av redan bebyggda områden och inom befintliga bebyggelsestrukturer. Befintlig infrastruktur och service kan till stor del nyttjas samtidigt som anspråken på obebyggd mark begränsas, vilket gör att planen bedöms bidra till en god resurshushållning.

Utpekade LIS-områden är belägna i strandnära lägen som utgör viktiga och känsliga djur- och växtmiljöer och ligger till stor del inom riksintresseområden för naturvård. Detta kan innebära negativa konsekvenser för naturvärden. För de flesta LIS-områden medges dock endast småskalig bebyggelse i anslutning till befintlig bebyggelse, vilket gör att påverkan främst sker i redan bebyggda områden och påverkan på orörd natur blir begränsad. I kommunen som helhet finns stor tillgång till stränder och värdefulla naturmiljöer varför exploatering i enlighet med LIS-planen bedöms vara

möjlig samtidigt som goda livsvillkor för djur och växter kan bevaras. Det är dock angeläget att vidare utredningar kring konsekvenser för växt- och djurliv för de specifika områdena görs vid fortsatt planering. I jämförelse med nollalternativet har LIS-områdena justerats till förmån för naturvärden, exempelvis genom att LIS-område Stamnåra tagits bort.

Genom en ny väg- och järnvägsdragning kan den lokala miljö- och boendemiljösituationen i centrala Ed förbättras då olägenheter kopplade till tung trafik och farligt gods flyttas utanför centrum. Den betydande produktionen av förnyelsebar energi genom vindkraft kan fortsätta och ytterligare växa. Till skillnad från nollalternativet har planförslaget en tydlig målsättning om befolkningstillväxt och att stärka förutsättningarna för människor att bo kvar i småorter och på landsbygden. Detta är viktigt för att upprätthålla och stärka lokal service samt för en levande landsbygd och kommunens attraktionskraft. Detta är också viktigt för att främja jord- och skogsbruk som är mycket betydelsefulla näringar i kommunen. Ny bebyggelse på landsbygden innebär samtidigt att den glesa bebyggelsestrukturen bibehålls vilket riskerar att behålla och eventuellt öka bilberoendet på landsbygden. Exploatering i strandnära lägen kan medföra störningar i känsliga växt- och djurmiljöer. Det kan också påverka områdenas förutsättningar för klimatanpassning.

Redan kända områden med värdefull natur som nyttjas för rekreation och friluftsliv ska fortsätta att skyddas samtidigt som de ska bli mer tillgängliga för fler människor. På så sätt nyttjar kommunen bättre den stora resurs som kommunen besitter i och med omfattande och intressanta naturområden. Inga värdefulla naturområden tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar i sådan utsträckning av det får negativa konsekvenser på kommunövergripande nivå. De områden där ny bebyggelse kan tillkomma i tätorten är inte av sådan omfattning att det innebär negativ påverkan på stadsbild eller landskapsbild. Om rekreativsmöjligheter beaktas och eventuella kompensationsåtgärder vidtas bedöms inte exploateringen av tätortsnära områden heller påverka möjligheten till bostadsnära rekreation negativt.

Enligt planens riktlinjer ska påverkan på riksintressen och naturvärden alltid beaktas vid exploatering och vid förändringar i mark- och vattenanvändningen. Värden får inte skadas. Ekosystemtjänster föreslås inventeras för att höja kompetensen och kommunens naturvårdsprogram, som är obligatoriskt kunskapsunderlag vid beslutsfattande om fysisk planering, föreslås uppdateras. Ett antagande av översiktsplanen bidrar således till att framtida beslut om exploatering och mark- och vattenanvändning i Dals-Ed kan fattas utifrån aktuella och uppdaterade kunskapsunderlag jämfört med nollalternativet, vilket bedöms positivt för samtliga miljöaspekter.

Även om översiktsplanens förslag kring mark- och vattenanvändning inte skiljer sig i någon betydande omfattning från nollalternativet, bedöms de ställningstaganden och riktlinjer om att förbättra och fördjupa kunskapen om naturvärden och miljösituationen i kommunen leda till att miljöpåverkan och en långsiktigt hållbar utveckling beaktas i större utsträckning vid beslut gällande kommunens utveckling. Ett antagande av den nya översiktsplanen bedöms därför medföra positiva konsekvenser för miljön i Dals-Ed som helhet jämfört med nollalternativet.